

ทหารกับการเมือง :

กองทัพให้ประโยชน์กับใคร*

นับตั้งแต่ประเทศอาณานิคมได้รับเอกราชเป็นต้นมา นักวิชาการตะวันตกได้ให้ความสนใจอย่างมากต่อบทบาทของกองทัพกับกระบวนการพัฒนาในประเทศโลกที่สาม จุดยืนของนักเสรีนิยมและอนุรักษนิยมมักจะพิจารณาถึงเฉพาะความสำเร็จหรือความล้มเหลวต่อการที่กองทัพเข้าไปมีส่วนในการพัฒนาระบบเศรษฐกิจแบบการตลาด ในขณะที่จุดยืนของพวกฝ่ายก้าวหน้ามักจะโต้แย้งว่ากองทัพคือปัจจัยที่ทำให้ประเทศโลกที่สามถูกผนวกเข้าสู่ระบบตลาดโลก แน่หนอนว่าข้อถกเถียงนี้ยังไม่ยุติลง บทความนี้จึงเป็นความพยายามอันหนึ่งที่จะทำการประเมินบทบาทของกองทัพในประเทศกำลังพัฒนา โดยการเสนอข้อพิจารณาเพิ่มเติมบางด้านในการมองปัญหาบทบาทของกองทัพต่อการพัฒนาในประเทศเหล่านี้

บทความทางวิชาการทั้งหลายมักจะเสนอในหลักการว่ากองทัพควรจะถูกควบคุมโดยรัฐบาลพลเรือน คือคือเอาความสัมพันธ์แบบพลเรือน—ทหารในสังคมอุตสาหกรรมเป็นแม่แบบ โดยมีได้

พิจารณาว่า ในสังคมอุตสาหกรรมจริงๆ อิทธิพลของกองทัพต่อรัฐบาลพลเรือน เช่น ในปัญหาการวางแผนนโยบายต่างประเทศยังคงมีอยู่สูง จริงอยู่ในประเทศเหล่านี้กองทัพอาจจะไม่ได้ออกมาเป็นผู้แสดงบทบาทโดยตรง แต่กองทัพก็ยังดำรงอำนาจบางส่วนในการที่จะทำการคัดสรรการใช้ทรัพยากรแห่งชาติเพื่อกิจการทหารในแต่ละปี

ส่วนในประเทศโลกที่สาม บทบาทของกองทัพสูงมากกว่าในประเทศที่พัฒนาแล้ว ซึ่งคู่แล้วอาจจะไม่ต่างกับบทบาทของกองทัพในสมัยอาณานิคม คือ การที่มหาอำนาจจะวันตกได้อาศัยกองทัพเป็นพื้นฐานของการแสวงหาเมืองขึ้น และกองทัพคือผู้กำกับการคัดกรองผลประโยชน์ของเจ้าอาณานิคมในดินแดนเหล่านี้ ดังนั้น ความต้องการที่จะศึกษาบทบาทของกองทัพต่อการพัฒนา จึงควรที่จะให้ความสนใจต่อสาเหตุพื้นฐานที่กองทัพเข้าแทรกแซงทางการเมือง มากกว่าที่จะให้ความสนใจเฉพาะปรากฏการณ์ของการแทรกแซงหรือเน้นเฉพาะว่าเป็นเพราะความอ่อนแอของรัฐบาลพลเรือนที่ไม่สามารถควบคุมกองทัพไว้ได้ ซึ่งการพิจารณาในจุดนี้ จะทำให้สามารถพิจารณาได้ว่าใครบ้างที่ได้รับผลประโยชน์จากการขึ้นมาใช้อำนาจของกองทัพ และทั้งนี้ยังอาจตอบด้วยว่ากลุ่มการเมืองไหนได้รับอะไรตอบแทนจากบทบาทดังกล่าวของกองทัพ

การพิจารณาดังนี้ จะพบว่าในกลุ่ม 4 กลุ่ม ซึ่งคาดว่า จะได้รับผลประโยชน์จากการแทรกแซงทางการเมืองของกองทัพไม่มากนักน้อยในระดับที่แตกต่างกัน

* บทความนี้อาศัยแนวคิดของนิโกล บอลด์ ในงานเขียนเรื่อง The Military in Politics ในวารสาร World Development (1981)

1) กลุ่มพลเรือนภายในประเทศ

การกล่าวถึงการแทรกแซงทางการเมืองของทหารนั้น ไม่ควรพิจารณาเฉพาะรัฐบาลทหารเท่านั้น เพราะหลายครั้งที่รัฐบาลพลเรือนต้องพึ่งอำนาจสนับสนุนทางการเมืองจากกองทัพ หรือรัฐบาลทหารบางกรณีก็อาศัย ข้าราชการพลเรือน เข้าร่วมในการบริหาร ฉะนั้นเมื่อกล่าวถึงรัฐบาลพลเรือน จึงมีให้หมายความว่ กองทัพไม่เข้ายุ่งกับการเมือง เพราะโดยข้อเท็จจริงแล้ว กองทัพได้เข้ามามีบทบาทอย่างมากต่อชีวิตทางการเมืองและเศรษฐกิจของประเทศโลกที่สาม

ในประเทศโลกที่สามที่ถูกปกครองโดยรัฐบาลพลเรือนที่ไม่ค่อยจะได้รับความนิยมชมชอบจากประชาชนนั้น กองทัพเป็นผู้ค้ำประกันความมั่นคงและความสงบที่ดี สิ่งที่กองทัพได้รับตอบแทนก็คืออำนาจที่จะเข้าทำการตัดสินใจในกิจการที่มีใช้กิจการทางการเมือง การกระทำดังกล่าวของรัฐบาลพลเรือนเช่นนี้ก็คือความพยายามที่จะ "ซื้อ" ความภักดีของกองทัพในการดำรงฐานะเป็นเสาค้ำที่มั่นคง ฉะนั้นในกรณีนี้รัฐบาลพลเรือนจึงมีผู้ใช้ที่จะทำการต่อต้านกับการเข้าแทรกแซงทางการเมืองของกองทัพซึ่งกลับเป็นว่า กองทัพคือพันธมิตรที่ดีของรัฐบาลพลเรือน

นอกจากนี้ กองทัพอาจจะพยายามขยายบทบาทของตนออกมาสู่วงการเศรษฐกิจ เช่น ความพยายามในการสร้างพันธมิตรระหว่างผู้บริหารกองทัพกับนักธุรกิจภายในและต่างชาติ เพราะลำพังงบประมาณที่ได้จากรัฐบาลอาจจะไม่เพียงพอในการสร้างฐานอำนาจภายในกองทัพ การแสวงหาผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจของกองทัพจึงอาจจะ

เป็นช่วยเหลือค่าใช้จ่ายของกองทัพในการขยายอำนาจทางการเมืองและการทหาร

หรือในบางกรณีผู้นำทางทหารอาจจะแสวงหาความร่วมมือกับนักธุรกิจเพื่อผลประโยชน์ส่วนตัวของคนเองทางด้านการเงิน ซึ่งอาจจะออกมาในรูปที่กองทัพให้ความคุ้มครองต่อบรรยากาศทางเศรษฐกิจ ในขณะที่นักธุรกิจเป็นผู้ใช้ทุนและความสามารถในการประกอบการ

แต่ก็จะต้องไม่ลืมว่า รัฐบาลพลเรือนที่แสวงหาความสัมพันธ์ทางการเมืองจากกองทัพ นั้นจะต้องตอบแทนความมั่งคั่งแก่นายทหารระดับกลางและระดับสูงด้วย หรือบางครั้งรัฐบาลพลเรือนต้องการการสนับสนุนจากกองทัพ ก็เพื่อที่จะลดบทบาททางการเมืองของกลุ่มพลเรือนอื่นๆ ในกรณีเช่นนี้ ดูเหมือนว่า กองทัพจะชอบที่จะให้ความสนับสนุนต่อระบบทุนนิยม เพราะระบบทุนนิยมเปิดโอกาสให้คนกลุ่มน้อยทำการควบคุมระบบการเมืองและเศรษฐกิจของประเทศ ดังนั้นระบบการเมืองที่เปิดโอกาสให้คนส่วนใหญ่เข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองอันจะเป็นการทำลายผลประโยชน์ของชนชั้นนำผู้ปกครองประเทศ ก็อาจไม่ได้รับการยอมรับจากกองทัพ

แต่อย่างไรก็ตามในระบบการเมืองมักจะประกอบด้วยกลุ่มการเมืองของพลเรือนหลาย ๆ กลุ่ม ดังนั้นการพิจารณาถึงพลเรือนที่ให้ความสนับสนุนต่อบทบาททางการเมืองของกองทัพ จึงต้องพิจารณาว่าเป็นพลเรือนกลุ่มไหน และเช่นเดียวกันกองทัพก็มักจะไม่เป็นเอกภาพ จึงทำให้ต้องพิจารณาคือไปว่า ทหารในกองทัพกลุ่มไหนที่พลเรือนพยายามเข้าไปแสวงหาความเป็นพันธมิตรด้วย

2) กองทัพในฐานะตัวสถาบัน

กองทัพในฐานะตัวสถาบันแล้ว มีเหตุผลหลายประการที่จะต้องเข้าไปมีบทบาททางการเมือง เหตุผลประการสำคัญ ๆ ก็คือ หนึ่ง, ความพยายามที่จะเพิ่มการมีส่วนร่วมหรือการตัดสินใจในการใช้ทรัพยากรแห่งชาติ; สอง, เพื่อการดำรงเอกภาพภายในกองทัพ; สาม, ความกลัวต่อการถูกรุกรานจากภายนอก อันเป็นผลมาจากการหล່หลอมทางสังคมภายในกองทัพในประเด็นของ "ความมั่นคงแห่งชาติ"; สี่, ผลจากความถึกถองกล่าว กองทัพจึงสร้างความชอบธรรมต่อบทบาทของตนเองในฐานะผู้ปกป้องบูรณภาพแห่งชาติ

— การมีส่วนร่วมของกองทัพต่อการใช้ทรัพยากรแห่งชาติ

เพราะเหตุว่ากองทัพเป็นผู้ผูกขาดการใช้เครื่องมือแห่งความรุนแรงของชาติ กองทัพจึงอยู่ในฐานะที่คิดที่จะสร้างแรงกดดันเพื่อให้เกิดผลประโยชน์ต่อผลประโยชน์ของตน ผลประโยชน์ของกองทัพในฐานะตัวสถาบันในส่วนนี้ จึงได้แก่ เงินเดือน, การสั่งซื้ออาวุธใหม่, อุปกรณ์อำนวยความสะดวกสำหรับนายทหารและครอบครัว ด้วยกัน การที่กองทัพไม่พอใจต่อการจัดสรรทรัพยากรแห่งชาติเพื่อการอุทิศต่อกิจการทหาร จะเป็นปัจจัยสนับสนุนมากกว่าจะเป็นสาเหตุที่ทำให้กองทัพเข้ามามีบทบาททางการเมือง เพราะความไม่พอใจต่อการจัดสรรงบประมาณของกองทัพคือการนำไปสู่ความขัดแย้งระหว่างกองทัพกับรัฐบาล และก็จะนำไปสู่ความขัดแย้งในปัญหาอื่น ๆ ที่มี ความเกี่ยวข้องกับบทบาทของกองทัพในสังคม

และในที่สุดก็จะนำไปสู่การรัฐประหาร หรือการเปลี่ยนแปลงรัฐบาล

— การดำรงเอกภาพภายในกองทัพ

นายทหารมักจะมีปฏิกิริยาต่อความพยายามที่จะเข้าแทรกแซงต่อกิจการภายในของกองทัพ เช่น การเลื่อนยศ, การโยกย้าย, หรือการลงโทษ การแทรกแซงดังกล่าวจะถูกถือว่าเป็นการทำลายเอกภาพของกองทัพ หรือความตั้งใจที่จะทำลายสายการบังคับบัญชาภายในกองทัพก็จะได้รับการต่อต้านอย่างรุนแรงด้วย ตัวอย่างเช่น เมื่อรัฐบาลพลเรือน ประสบความขัดแย้งอันนำไปสู่การเผชิญหน้ากับกองทัพ รัฐบาลพลเรือนอาจจะพยายามเป็นพันธมิตรกับนายทหารระดับกลางหรือระดับล่างมากขึ้น หรืออาจจะแม้แต่กับนายทหารชั้นประทวน การกระทำดังกล่าวของทัพมักจะถือเป็นการคุกคามต่อสถานะของตน ซึ่งอาจจะนำไปสู่การรัฐประหารได้

ฉะนั้น รัฐบาลพลเรือนที่มีนโยบายที่จะทำการเปลี่ยนแปลงสังคม เมื่อไม่สามารถมีพันธมิตรภายในกองทัพได้ ก็มักจะทำอย่างหนึ่งอย่างใดในสองอย่างนี้ คือ หนึ่ง, สร้างกองกำลังพิเศษของตนเอง ซึ่งมักจะได้รับการติดอาวุธที่ดีกว่ากองทัพประจำการจริง ๆ และแน่นอนว่ากองทัพย่อมจะไม่ชอบต่อการกระทำเช่นนั้นแน่ ๆ; สอง, นักการเมืองอาจพยายามจิกกัดกองกำลังประชาชนที่ติดอาวุธขึ้นมา ประชาชนเหล่านี้ก็จะไม่ได้รับการฝึกและติดอาวุธที่ดี และหากว่าประชาชนจิกกัดเหล่านี้มีอุดมการณ์ที่แตกต่างจากกองทัพ กองทัพย่อมจะต้องถือว่า การจิกกัดเหล่านี้เป็นภัยคุกคามต่อกองทัพเช่นกัน

— ผลจากแนวความคิดเรื่อง “ความมั่นคงแห่งชาติ”

การขยายตัวของแนวความคิดเรื่อง “ความมั่นคงแห่งชาติ” นั้นเป็นผลโดยตรงจากการขยายตัวของสงครามเย็น และนับจากยุคสงครามเย็นเป็นต้นมา บทบาทที่สำคัญของสหรัฐ ฯ ก็คือการขยายความช่วยเหลือทางทหารทั้งในรูปของการให้อาวุธและการฝึกทางทหารไปสู่ประเทศพันธมิตรในเขตโลกที่สามในการฝึกทางทหารนั้น โดยหลักการ กองทัพจะถูกฝึกให้เป็นทหารอาชีพ, การเน้นถึงบทบาทในการต่อต้านการก่อการร้าย, และบทบาททางพลเรือน ซึ่งในส่วนหลังนี้ กองทัพจะถูกฝึกให้เป็นศัตรูต่อการขยายตัวของขบวนการปลดปล่อยทั้งหลาย กองทัพจะไม่เพียงแต่ถูกเน้นถึง “ความมั่นคงแห่งชาติ” เท่านั้น หากแต่ยังให้ความสำคัญคือ “ความมั่นคงระหว่างประเทศ” อีกด้วย

นอกจากนี้ นักวิชาการอเมริกันในทศวรรษที่ 1950 และ 1960 ได้สร้างทฤษฎีที่ว่า การสร้างทหารอาชีพในกองทัพจะเป็นการลดผลประโยชน์ทางการเมืองของกองทัพ แต่โดยความเป็นจริงก็คือ กระบวนการสร้างความเป็นอาชีพในกองทัพนั้น อันได้แก่การสร้างความชำนาญพิเศษ, การเพิ่มความสามารถและประสบการณ์ทางการทหารแทนที่จะลดบทบาททางการเมืองของกองทัพลง กลับเป็นการเพิ่มบทบาทของกองทัพ เพราะกระบวนการสร้างความเป็นอาชีพในกองทัพโดยผ่านความช่วยเหลือของสหรัฐ ฯ นั้น เป็นการเพิ่มศักยภาพโดยตรงของกองทัพ

และยังกองทัพได้รับการเน้นให้มีบทบาทในการต่อต้านการก่อการร้ายภายใน กองทัพก็จะยังสนใจต่อสาเหตุทางการเมืองและเศรษฐกิจของการก่อการร้ายนั้น ไม่ว่าจะเป็นการเรียนรู้อาจจากสถานการณ์จริง ๆ ของประเทศหรืออาจจะจากการอบรมในหลักสูตรของกองทัพ ผลสำคัญอาจจะทำให้นายทหารเหล่านั้นสำคัญว่ากองทัพคือสูตรสำเร็จของการแก้ไขปัญหาของประเทศ และคิดว่ากองทัพพร้อมที่จะเข้ามาเป็นรัฐบาลเพื่อแก้ไขปัญหานั้น และทั้งพร้อมที่จะซัดจิกพวกหัวรุนแรงทั้งหลายให้ออกไปจากระบบการเมืองของชาติได้

— กองทัพในฐานะผู้ปกป้องบูรณภาพแห่งชาติ

ข้ออ้างหลาย ๆ ครั้งที่เมื่อเกิดการยึดอำนาจโดยกองทัพขึ้นก็คือ รัฐบาลพลเรือนอ่อนแอ, ไม่มีประสิทธิภาพ, มีการคอร์รัปชัน และขาดความสามารถในการปกครองประเทศ ซึ่งก่อให้เกิดความไม่สงบทางสังคม, เศรษฐกิจ และการเมือง

หรือความพยายามที่สร้างระบบเศรษฐกิจและการเมืองใหม่ของรัฐบาลพลเรือนโดยการอาศัยฐานสนับสนุนทางการเมืองจากชนชั้นล่าง กองทัพอาจจะถือว่าการแสดงออกของรัฐบาลพลเรือนเช่นนี้จะเป็นการทำลายความสงบทางสังคมตามความเชื่อของผู้ควบคุมกองทัพ เพราะการสร้างระบบเศรษฐกิจและการเมืองใหม่อาจจะทำให้งบประมาณของกองทัพถูกนำไปใช้เพื่อการพัฒนาทางสังคมมากขึ้น อีกทั้งโดยปกติ นายทหารทั้งหลายมักจะมีมติความเชื่อที่ว่า การเปลี่ยนแปลงระบบเศรษฐกิจและการเมืองอาจจะนำไปสู่การกวาดล้างภายในกองทัพโดยรัฐบาล หรือมีความ

เชื่อว่า รัฐบาลใหม่ภายหลังการเปลี่ยนแปลงนั้น อาจจะทำการแก้แค้นต่อการปราบปรามในอดีต โดยกองทัพ และการเปลี่ยนแปลงระบบเศรษฐกิจ และการเมืองนั้น ก็ยังจะดูมองว่าเป็นการทำลาย บูรณภาพแห่งชาติ ฉะนั้นกองทัพจึงมักจะอำมหิตกว่ากองทัพยอมไม่ได้ที่จะให้มีการทำลายบูรณภาพแห่งชาติ

ส่วนข้ออ้างจากกองทัพที่ว่ารัฐบาลพลเรือน ไร้ประสิทธิภาพในการบริหาร และเต็มไปด้วยการคอร์รัปชันนั้น ก็มีได้พิสูจน์ว่าหลังจากที่กองทัพ ขึ้นมามีอำนาจแล้ว รัฐบาลทหารจะสามารถบริหาร ใต้อย่างมีประสิทธิภาพ และขจัดการคอร์รัปชันได้ เสมอไป หลายครั้งที่ได้พบว่ารัฐบาลทหารไม่มี ประสิทธิภาพทั้งทางการเมืองและการบริหาร อันนำไปสู่ความยุ่งยากและความผิดพลาดในการตัดสินใจ นโยบายของชาติ

3) ตัวบุคคลในฐานะเอกชนภายใน กองทัพ

โดยทั่วไปแล้ว เอกชนภายในกองทัพที่ แสวงหาอำนาจทางการเมือง ก็มีได้มีเหตุผลแตกต่างอะไรจากนักการเมืองพลเรือนแสวงหาอำนาจ คั่งกีดกัน ซึ่งก็คือ อำนาจทางการเมืองคือการเพิ่ม ศักยภาพที่จะแสวงหาความมั่งคั่งส่วนบุคคล และ ในประเทศที่สามนั้น กองทัพก็ถือทางผ่านที่ดี สำหรับการแสวงหาความมั่งคั่งทางเศรษฐกิจ หรือ กองทัพคือองค์กรที่ดีที่จะปกป้องการทำลายผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจจากคู่แข่งอื่น ๆ

ปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นโดยทั่วไปก็คือ นายทหารระดับสูงมักจะเป็นผู้ลงทุนทางธุรกิจด้วย

ดังนั้นความพยายามที่ลึกลับพิสดารของกองทัพใน วงการเมืองจึงย่อม จะหมายถึง การทำลายผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจของบรรดานายทหารผู้ ประกอบธุรกิจทั้งหลาย หรืออาจจะมี การตอบแทน ผลประโยชน์ระหว่างนายทหารภายในกองทัพ โดย การให้ตำแหน่งในฐานะผู้อำนวยการรัฐวิสาหกิจ ซึ่งเป็นที่ทราบกันว่า กิจการรัฐวิสาหกิจเหล่านี้มัก จะไม่ค่อยนำรายได้มาสู่รัฐบาลเท่าใดนัก

การประกอบธุรกิจโดยนายทหารหรือครอบครัวของนายทหาร จะมีอิทธิพลโดยตรงที่ทำให้ พวกเขาเหล่านั้นขึ้นชมนก่อบระบบทุนนิยม เพราะ เป็นระบบที่จะเปิดโอกาสให้เอกชนได้แสวงหาผลประโยชน์ในทางเศรษฐกิจได้มากที่สุด และใน ระบบนี้เท่านั้นที่บทบาททางการเมืองของกองทัพ จะได้รับการแทรกแซงน้อยที่สุด ซึ่งอาจจะไม่ แปลกอะไรที่ในประเทศทุนนิยมในประเทศโลกที่ สาม กองทัพจะเป็นส่วนสำคัญที่ทำการควบคุม เศรษฐกิจของชาติไว้ เช่นเกี่ยวกับการที่กองทัพ ควบคุมอำนาจทางการเมืองไว้ด้วย

4) กลุ่มต่างชาติ

ชาติอุตสาหกรรมที่เป็นมหาอำนาจอาจจะ ชอบที่กองทัพจะดำรงอำนาจทางการเมืองไว้ เพราะอำนาจทางการเมืองของกองทัพเป็นหลัก ประกันที่ดีที่จะทำให้ผลประโยชน์ของชาติที่กองทัพถูกผูกมัดเอาไว้ (ไม่ว่าจะเป็นในรูปของความ ช่วยเหลือทางด้านอาหาร หรือการมีอุดมการณ์ ร่วมกัน) ได้ขยายออกไป โดยทั่วไปแล้ว ผลประโยชน์ของชาติมหาอำนาจมักจะเป็นผลประโยชน์ ทางการเมืองและทางยุทธศาสตร์ เช่น การอนุญาต

ให้ต่างชาติดำรงฐานทัพหรือสถานทางทหารในดินแดนของตน, กองทัพจะเป็นผู้ทำให้มั่นใจว่าทรัพยากรธรรมชาติที่มีความสำคัญทางยุทธศาสตร์จะไม่ถูกกักขังลง และกองทัพจะเป็นตัวกลางที่ทำให้สถานะทางการเมืองชาติมหาอำนาจดังกล่าวขยายตัวได้ในพื้นที่นั้น ๆ

ดังนั้น แม้ว่าจะไม่มี ความพยายามที่จะสนับสนุนการจกตั้งรัฐบาลโดยชาติมหาอำนาจก็ตาม แต่ก็พบว่าความช่วยเหลือทางทหารที่ให้แก่กองทัพนั้นก็เป็นปัจจัยที่ค้ำที่จะเสริมฐานะความเข้มแข็งของกองทัพ

หรือในบางกรณี ชาติมหาอำนาจได้รับผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจโดยตรงจากการที่ทหารเข้าแทรกแซงต่อการเมือง เช่น การที่ประเทศโลกที่สามจะวางนโยบายที่จะเป็นผลได้คือผลได้ทางเศรษฐกิจต่อชาติมหาอำนาจ หรืออย่างน้อยก็ไม่ทำให้ผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจที่ชาติมหาอำนาจได้รับอยู่นั้นไม่ถูกทำลายลงจากการปกป้องโดยกองทัพ ตัวอย่างเช่น การไม่เปลี่ยนแปลงในนโยบายส่งออก, การให้สัมปทาน, การให้สิทธิทางด้านการลงทุน ไปจนถึงการค้าประกันที่จะไม่มีการรวมกิจการทางธุรกิจเข้ามาเป็นของรัฐ (Nationalize) และการดำรงเศรษฐกิจเบ็ดเสร็จของประเทศ

สิ่งสำคัญประการหนึ่งก็คือ นายทหารในกองทัพอาจจะให้ความสนับสนุนอย่างเต็มที่ในการที่จะเป็นพันธมิตรกับต่างชาติ เพราะการมีความสัมพันธ์ดังกล่าว ชาติมหาอำนาจจะสามารถตอบแทนความต้องการทางทหารได้โดยตรง เช่น การให้ความช่วยเหลือในการขายอาวุธประเภทต่าง ๆ, การให้ความสนับสนุนในการช่วยการฝึกและการ

อบรมทางทหารและวิทยาการทางทหารสมัยใหม่ ไปจนถึงการให้เงินช่วยเหลือในโครงการทางทหารต่าง ๆ และอาจจะรวมไปถึงผลได้ส่วนบุคคล เช่น การได้รับเชิญให้ไปท่องเที่ยวหรือดูงานในประเทศมหาอำนาจดังกล่าว แต่อย่างไรก็ตาม จะคงไม่ลืมว่าการตอบสนองต่อความต้องการของกองทัพไม่ว่าจะเป็นความต้องการอาวุธ หรือบริการทางทหารนั้น ประเทศโลกที่สามจะต้องแสวงหาเงินตราต่างประเทศเพื่อให้ได้มาซึ่งสิ่งนั้น และการได้มาของเงินตราต่างประเทศก็จะได้มาโดยการส่งสินค้าออกสู่ตลาดต่างประเทศ หรือการกู้ยืมจากสถาบันการเงินระหว่างประเทศ, การทำเช่นนั้นจึงทำให้ประเทศโลกที่สามถูกผนวกเข้าไปสู่เขตอิทธิพลของชาติมหาอำนาจ อีกทั้งการซื้ออาวุธและบริการทางทหารนั้นก็จะเป็นผลได้ทางเศรษฐกิจต่อชาติมหาอำนาจผู้ส่งอาวุธออกนั้นเอง ซึ่งปรากฏการณ์เช่นนี้เกิดขึ้นทั้งภายในระบบทุนนิยมและระบบสังคมนิยม

ในกรณีของระบบทุนนิยม อาจจะเกิดปรากฏการณ์เพิ่มอีกคือเมื่อประเทศโลกที่สามมีนโยบายเศรษฐกิจเบ็ดเสร็จ เช่น การเบ็ดเสร็จการลงทุนและความช่วยเหลือจากต่างประเทศ กองทัพอาจจะสำคัญว่าตนเองคือผู้คุ้มครองบรรยากาศการลงทุน ดังนั้น การนัดหยุดงานของสหภาพแรงงาน, การคุ้มครองสิทธิของแรงงาน จึงไม่ได้รับการปกป้องเท่าที่ควร (หรืออาจจะไม่ได้รับการคุ้มครองเลย) แต่กองทัพจะเน้นถึงความสงบเรียบร้อยทางการเมือง ซึ่งหมายความว่ากองทัพคือผู้ควบคุมคนงานในประเทศโลกที่สาม สำหรับบรรษัทข้ามชาติทั้งหลาย

แต่อย่างไรก็ตามมิได้หมายความว่า
กองทัพในประเทศโลกที่สามไม่มีอิสระของตนเอง
และถูกผูกมัดขึ้นต่อประเทศมหาอำนาจเสียทั้งหมด
หากแต่ต้องยอมรับว่าชนชั้นนำในประเทศมหา
อำนาจนั้น มีอำนาจทางทหาร, ทางการเมือง
และทางเศรษฐกิจเหนือกว่าชนชั้นนำในประเทศ
โลกที่สาม ดังนั้น การจะพิจารณาความสัมพันธ์
ในส่วนนี้ จึงต้องดูว่าชนชั้นนำของประเทศ
โลกที่สามได้เลือกที่จะมีความร่วมมือกับประเทศ
มหาอำนาจในระบอบไหน, หรือพวกเขาได้รับอะไร
ตอบแทนจากการกระทำดังกล่าว

สรุป

ความพยายามของบทความนี้ คือ การที่
จะชี้ให้เห็นว่าการศึกษาบทบาทของกองทัพต่อ
การเมืองในประเทศโลกที่สามนั้น การพิจารณา

จะต้องไม่ตีขอบจำกัดเพียงแค่ตัวกองทัพ หากควร
จะต้องขยายขอบเขตของการศึกษาไปสู่ปัจจัยตัวอื่น
ในสังคมนั้นด้วย การศึกษาเฉพาะตัวกองทัพเอง
นั้น อาจจะไม่ก่อให้เกิดภาพทั้งหมดของการแทรกแซง
ทางการเมืองของกองทัพ เพราะเมื่อกองทัพคัด
สินใจที่ใช้อำนาจของตนเข้าแทรกแซงทางการเมือง
แล้ว กลุ่มผลประโยชน์อื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับ
กองทัพในสังคมย่อมจะได้รับผลประโยชน์ทาง
เศรษฐกิจการเมืองตอบแทนด้วย แต่การจะได้รับ
ผลประโยชน์ตอบแทนต่อกลุ่มทั้ง 4 คือ กลุ่ม
พลเรือน, กองทัพในฐานะตัวสถาบัน, รัฐบาล
ในฐานะเอกชนภายในกองทัพ และกลุ่มต่างชาติ
ชนาคนไหนในแต่ละกลุ่มนั้น คงจะต้องพิจารณา
เป็นกรณีศึกษาของแต่ละประเทศ แต่อย่างน้อย
บทความนี้ คงจะให้ภาพกว้างๆ ได้ว่าเมื่อกองทัพ
เข้ามาสู่วงการเมืองนั้น ไม่ใช่เฉพาะตัวกองทัพ
เท่านั้นที่อาจจะเป็นผู้ได้รับผลประโยชน์ตอบแทน.

วารสารธรรมศาสตร์

ปีที่ 13 ฉบับที่ 1 (มีนาคม 2527)

“ธรรมศาสตร์กับการอุดมศึกษาในสังคมไทย”

อ่านข้อเขียนโดย

เสน่ห์	จามริก	วิทย์	วิศทเวทย์
ไพฑูรย์	สินสารคันธ์	เอกวิทย์	ณ.กลาง
สุชาติ	สวัสดิ์ศรี	สมชาย	ภาคภาสณวิวัฒน์

๗ ๓ ๗

พร้อมด้วยบทวิจารณ์หนังสือฉบับกึ่งเช่นเคย